

МІСТО, ДРУЖНЕ ДО ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

Проаналізовано основні характеристики міста «дружнього» до людей похилого віку для створення більш сприятливого середовища, що в подальшому може бути універсальним стандартом для міста для людей будь-якого віку.

Ключові слова: люди похилого віку, міське середовище, переваги та перешкоди.

Вступ.

На ідеалізованих зображеннях життя людей похилого віку часто зображується сонячне небо та пальми, але насправді комфортні умови перебування є набагато складнішими. Справжні потреби людей третього віку – це життя в безпечній, доступній, цікавій та спорідненій спільноті. Якість життя визначається як сприйняття людиною своєї позиції в житті в контексті культурних цінностей середовища у відповідності до її цілей, очікувань, стандартів та проблем. Крім того, якість життя описуються як хороше самопочуття в результаті поєднання фізичних, функціональних, емоційних і соціальних факторів. Важливе місце серед цих аспектів займає міське середовище.

Постановка проблеми.

Важливе місце серед цих аспектів займає міське середовище, до якого відносяться будинки і вулиці, природне довкілля, озеленені території, місця для відпочинку, тротуари та пішохідні переходи тощо.

Актуальність дослідження.

В багатьох країнах світу на даний час багато уваги приділяється підвищенню якості життя людей похилого віку в умовах міського середовища, оскільки місто «дружне» для людей похилого віку буде комфортне для інших груп населення. В Україні цьому питанню приділяється недостатньо уваги.

Зв'язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями.

Тема дослідження пов'язана з основними положеннями Принципів ООН щодо людей похилого віку [1], статті 9 Конвенції ООН про права інвалідів [2], загальнодержавною програмою «Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення "Безбар'єрна

Україна"» [3], а також з науковими напрямками інституту архітектури та кафедри архітектурного проектування - створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення, а також людей похилого віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблему людей похилого віку досліджувало багато науковців, більшість яких висвітлювали окремі аспекти цього питання як житло, соціологічні дослідження, медичні аспекти, вимоги до матеріалів та їх поєднань, кольорів та відтінків тощо. Шавалієва А.А. досліджувала архітектурні принципи формування житла для людей третього віку [4]. У публікації [5] обґрунтовано створення спеціальних районів для людей похилого віку, та загальні вимоги до них, проте метою даної роботи є створення «універсальних» міст, тобто які були б зручними для людей будь-якого віку. На круглому столі «архитектура для долголетия» [6] розглядалася проблема старіння населення, архітектурні тематичні дослідження і приклади проектування і будівництва об'єктів для людей похилого віку, проте більша увага приділялася об'єктам і комплексам, менш розглянутим було питання міського середовища. У публікації [7] розглядаються загальні проблеми, з якими стикаються люди похилого віку та пропозиції з вирішення житлових питань, а також впровадження новітніх інтерактивних сервісів для полегшення життя людей похилого віку, проте не розглядаються містобудівні аспекти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

На даний час проблема створення архітектурного середовища для людей похилого віку є актуальною як у більшості розвинутих країн світу, так і в нашій державі. Проведено багато досліджень з даного питання за кордоном, в Україні до цього часу приділялося мало уваги людям третього віку. Особливо це питання є актуальне зараз та потребуватиме вирішення в недалекому майбутньому. Метою даної публікації є визначення основних вимог до міського середовища з точки зору геронтології, врахування яких сприятиме формуванню середовища, зручного для всіх категорій населення різного віку.

Методологічне або загальнонаукове значення.

Дослідження основних характеристик міста «дружнього» до людей похилого віку є певним внеском у загальну теорію містобудування, архітектури великих міст майбутнього. Окремі фрагменти дослідження можуть бути використані в навчальному процесі, підготовці науково-методичних розробок, формуванні лекційних курсів.

Викладення основного матеріалу.

При формуванні архітектурного середовища міст важливо знати фактори, які впливають на нього.

Основні характеристики міста, дружнього до людей похилого віку.

Мета роботи полягає в тому, щоб визначити основні чинники, які можуть допомогти містам стати більш сприятливими для похилого віку. Охарактеризовані позитивні характеристики та перешкоди, з якими стикаються люди похилого віку в умовах міського середовища на різних етапах розвитку міст. Перелік основних характеристик міста, дружнього до людей похилого віку, може бути універсальним стандартом для міста для людей будь-якого віку.

Зовнішнє середовище та громадські споруди значно впливають на мобільність, самостійність та якість життя людей похилого віку, а також впливають на їх можливість продовжувати жити на своєму місці і в старості. Соціологічне опитування людей похилого віку та людей, які часто з ними взаємодіють, показало цілий ряд характеристик міського ландшафту та забудови, які створюють міське середовище, які створюють комфорт, сприятливе для життя людей похилого віку середовище - якість життя, доступність і безпека. Отож, на основі соціологічного опитування та аналізу світового досвіду виділяємо перелік чинників, які формують комфортне середовище для людей похилого віку, і водночас для інших груп населення:

1. Приємне і чисте довкілля

Краса міського природного середовища - це характеристика, яку люди згадають як сприятливу для людей похилого віку. Перевага надається містам поблизу річок, озер та інших водойм, при їх відсутності бажано влаштувати штучні водойми або фонтани [8]. Як правило, люди похилого віку цінують тишу і спокій у оточенні. Значною проблемою може бути смог та задимленість міст, а також шум від транспорту та гучної музики.

2. Важливість озеленених територій

Наявність озеленених територій - одна з найбільш важливих характеристик міст, сприятливих для людей похилого віку. Тим не менше, у багатьох містах існують перешкоди, які заважають людям похилого віку користуватися озеленими територіями: поганий догляд за деякими ділянками, сміття, небезпека, незадовільний стан туалетів, недостатність місць для сидіння, відсутність накриттів для захисту від погодних впливів. Ще одна проблема - ризику, витікаючі з спільного використання парку. Стримуючим фактором для походу в парк для людей похилого віку може бути загальна зона, де поряд їздять велосипедисти, скейтбордисти або роллери, або бігають великі собаки.

Пропозиції з вирішення цих проблем - необхідність обладнати маленькі, більш спокійні, відокремлені зелені ділянки на околицях міста, а не у великих людних парках, де багато дітей і скейтбордистів або створити в парках огорожені зони для людей похилого віку.

3. Місця для відпочинку

Наявність місць для сидіння та відпочинку є необхідною рисою сучасного

міста. Багато людей у віці потребують при прогулянках робити перерви і присідати для відпочинку на лавках. Варіантом вирішення цього питання може бути створення розслабляючих зон відпочинку в місті. Проте проблемою може стати присутність в місцях відпочинку людей або груп з антисоціальною поведінкою, тому у деяких містах по цих причинах за запитом громадян були ліквідовані громадські місця для сидіння.

4. Комфортні тротуари для людей похилого віку.

Стан тротуарів має очевидний вплив на можливість прогулюватися в районі проживання. Вузькі, нерівні, потріскані тротуари з високими бордюрами, переповнені людьми або з перешкодами для руху, створюють потенційні ризики і впливають на здатність людей похилого віку гуляти по ним.

У багатьох містах частину тротуарів займають вуличні торговці або столики кафе, а також припарковані автомобілі, що іноді заставляють пішоходів іти по проїзних частинах доріг. Також ускладнюється використання тротуарів людьми похилого віку при несприятливих погодних умовах, тобто якщо вчасно не чистити тротуари від снігу, то зростає ризик падіння людей і їх травмування.

Пропонуються такі заходи для підвищення комфортності тротуарів для людей похилого віку:

- гладка, тверда, нешкідлива поверхня;
- достатня ширина тротуару для переміщення інвалідних колясок;
- плавні переходи рівнів тротуарів при перетині дороги (бордюри у рівні дороги);
- усунення перешкод, таких як торговельні лотки, столики кафе та дерева.

5. Безпечні пішохідні переходи

Можливість безпечного перетину проїзної частини також є проблемою. Шляхами покращення умов для перетину вулиць пішоходами є: світлофори на пішохідних переходах; острівці безпеки; пішохідні переходи, нековзкі смуги на переходах, а також побудовані тунелі і мости для пішоходів через проїзну частину.

Також проблемою може бути те, що колір світлофора перемикається занадто швидко. Рекомендовано, щоб світлофори мали візуальний відлік часу, щоб пішоходи знали, скільки їм залишилося для переходу, а також звукові сигнали на переходах.

6. Доступність

У багатьох містах існують фізичні бар'єри, які спонукають людей похилого віку залишатися в своїх будинках. Проблеми можуть становити сходи, недостатня кількість пандусів. Типове вирішення цих проблем – правильна організація роботи міських планувальників і архітекторів, які повинні знати про потреби літніх людей.

7. Безпечне середовище

Відчуття безпеки в будь-якої обстановці впливає на бажання людини переміщатися по району проживання, що в свою чергу впливає на їх самостійність, фізичне здоров'я, соціальну інтеграцію та емоційний стан. Багато міст вважаються безпечними, в них люди захищені від заподіяння шкоди іншими людьми. Але є міста є небезпечні, включаючи такі аспекти, як: освітлення вулиць, фізичне насильство, злочинність, наркотики і бездомні в громадських місцях. Багато літніх людей особливо бояться виходити вночі куди-небудь.

Заходи для збільшення безпеки - встановлення камер спостереження, створення муніципальних дружин.

8. Пішохідні та велосипедні доріжки

Пішохідні та велосипедні доріжки розглядаються як частина міста для здоров'я та комфорту людей похилого віку, але при цьому існують і ризики. Існують думки, що велосипедисти становлять небезпеку для людей похилого віку. Вирішення питання - розділення дороги на зону для пішоходів і зону для велосипедистів. Необхідно, щоб пішохідні доріжки мали гладку поверхню, а також достатню ширину доріжок для людей на інвалідних візках. Ще однією пропозицією є це установка громадських туалетів поруч з пішохідними доріжками.

9. Будівлі, комфортні для людей похилого

У багатьох містах в багатьох нових будинках забезпечується легкий доступ і безбар'єрне середовище. В цілому, будівля може вважатися комфортною для людей похилого віку, якщо в ній забезпечені:

- ліфти;
- ескалатори;
- пандуси;
- широкі дверні отвори і переходи;
- відповідні сходи (не надто високі або круті сходи) з перилами;
- нековзка підлога;
- зони відпочинку з комфортними сидіннями;
- відповідні вказівні таблички;
- громадські туалети, обладнані і для людей з інвалідністю.

Незважаючи на те, що всі розуміють важливість безбар'єрного середовища є багато будинків, особливо старих, які не забезпечують такого доступу. У деяких випадках неможливо зробити стару будівлю більш доступною.

10. Відповідні громадські туалети

Наявність чистих, зручно розташованих, добре позначених туалетів з доступом для інвалідів є важливою характеристикою комфортності міського середовища для людей похилого віку. Проблемами, з якими можуть зустрітися люди, є важкі двері, маленькі громадські туалети і відсутність сидінь.

11. Обслуговування людей похилого віку

Одна з проблем, з якою стикаються люди похилого віку в містах, - це довгі черги або необхідність довгого очікування обслуговування. Пропонується прийняти спеціальні заходи, такі як роздільні черзі або спеціальні стійки обслуговування для літніх людей. Також проблемою у деяких містах є зникнення місцевих магазинів. З їх закриттям літні люди втрачають потенційне джерело соціальних зв'язків і змушені ходити в магазин, розташований далі.

Висновки.

Таким чином наукова новизна даної роботи полягає у аналізі та узагальненні основних вимог до архітектурного середовища міст «дружніх» до людей третього віку.

Вимоги до довкілля.

Чисте місто, де законодавчо встановлені і дотримуються правила щодо обмеження рівня шуму і неприємних або шкідливих запахів в громадських місцях

Вимоги до зелених територій і пішохідних доріжок.

Є і знаходяться в легкій доступності облаштовані та безпечні зелені ділянки з відповідними навісами і укриттями, туалетами і місцями для сидіння. Комфортні пішохідні доріжки, легкодоступні, очищені від перешкод, мають гладку поверхню, з наявністю поруч розташованих громадських туалетів

Вимоги до місць для сидіння.

Є в наявності зовнішні місця для сидіння, особливо в парках, на транспортних зупинках і в громадських місцях. Вони встановлені з регулярними інтервалами; сидіння підтримуються в хорошому стані і інспектуються для гарантії безпечного доступу для всіх.

Вимоги до тротуарів.

Тротуари підтримуються в хорошому стані, вони гладкі, горизонтально вирівняні, нековзкі і досить широкі, щоб вмістити крісла-каталки, бордюри повинні бути низькими і плавно сходити на рівень дороги при її перетині. Тротуари позбавлені будь-яких перешкод (наприклад, торгових лотків, машин, дерев, собачих випорожнень, снігу тощо).

Вимоги до дороги.

Дороги мають відповідні нековзкі, розташовані через регулярні інтервали пішохідні переходи, що дають гарантію безпечного переходу. Дороги мають бути добре спроектованими з належним чином розташованими такими об'єктами, такі як острівці безпеки, естакади і підземні переходи для забезпечення безпечного перетину доріг з інтенсивним рухом пішоходами. Світлофори для пішоходів виділяють достатньо часу для перетину дороги людьми похилого віку і повинні мати візуальні і звукові сигнали.

Вимоги до транспортного потіку.

Строге дотримання правил дорожнього руху, водії поступають дорогою пішоходам.

Вимоги до велосипедних доріжок.

Наявність окремих велосипедних доріжок.

Вимоги до безпеки.

Громадська безпека на всіх відкритих просторах і у всіх будівлях є пріоритетним завданням і стимулюється, наприклад, заходами для зменшення ризиків, хорошим освітленням вулиць, наявністю патрулів, введенням і строгим дотриманням законів.

Вимоги до послуг.

Обслуговуючі організації знаходяться близько до місця проживання людей похилого віку та легкодоступні (наприклад, розташовані на першому поверсі будівлі). В наявності спеціальні сервісні рішення для літніх людей, такі як роздільні черзі або сервісні прилавки.

Вимоги до будинків.

Будинки доступні і забезпечені наступним: ліфти; ескалатори; пандуси; сходи з перилами; нековзкі підлоги; зони відпочинку з комфортними сидіннями; відповідні вказівні таблички; достатня кількість громадських туалетів.

Вимоги до громадських туалетів.

Громадські туалети мають бути чисті, добре обслуговуватися, легкодоступними для людей з різним ступенем фізичних можливостей, добре позначені і розташовані в зручних місцях.

Перспективи використання результатів дослідження.

Результати досліджень можуть бути використані при проектуванні, будівництві та реконструкції архітектурного середовища з метою створення міста, «дружнього» до людей похилого віку, яке буде більш зручним для всіх категорій населення. Окремі аспекти дослідження можуть бути впроваджені у навчальний процес з напрямку «Містобудування».

Література

1. United Nations Principles for Older Persons [Електронний ресурс] // Adopted by General Assembly resolution 46/91 of 16 December 1991. – 1991. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OlderPersons.aspx>.
2. Конвенція про права осіб з інвалідністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 – Назва з екрану.
3. Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009-2015 роки "Безбар'єрна Україна" :

Постанова Кабінету Міністрів України від 29 лип. 2009 р. № 784 // Урядовий кур'єр від 12.08.2009 — № 145.

4. Шавалиева А.А. Архитектурные принципы формирования жилища для пожилых людей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. арх. наук : спец. 05.23.21 "Архитектура зданий и сооружений. Творческие концепции архитектурной деятельности." / Шавалиева Айгуль Айратовна – Казань, 2013. – 24 с.

5. Добро пожаловать в старость. Архитектура для пожилых [Электронный ресурс] // Владивосток 3000. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <http://vladivostok3000.ru/city/9261-gorodskoj-konstruktor-dobro-pozhalovat-v-starost-arkhitektura-dlya-pozhilyx/>.

6. Архитектура для долголетия [Электронный ресурс] // Российско-британский круглый стол. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.archmoscow.ru/novosti/arkhitektura-dlya-dolgoletiya:-rossijsko-britanskij-kruglyij-stol.html>.

7. Троян М. Архитектура для «young old»: чем будут заняты новые пенсионеры в городах будущего [Электронный ресурс] / Мария Троян // Theory and practice, спецпроект «Третий возраст». – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://theoryandpractice.ru/posts/13303-oldness-4>.

8. «Сухий фонтан» на Митній заструменів бризками! [Электронный ресурс]. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://ulvovi.info/ua/fullnews/229375>.

*Аспирант Федячко К.И.,
Национальный университет «Львовская политехника»*

ГОРОД, ДРУЖЕСТВЕННЫЙ К ЛЮДЯМ ПОЖИЛОГО ВОЗРАСТА

Проанализированы основные характеристики города «дружественного» к старикам для создания более благоприятной среды, что в дальнейшем может быть универсальным стандартом для города для людей любого возраста.

Ключевые слова: люди пожилого возраста, городская среда, преимущества и препятствия.

*Postgraduate Kateryna Fediachko,
Lviv Polytechnic National University*

CITY, FRIENDLY TO THE ELDERLY

The main characteristics of the city are "friendly" to the elderly for the creation of a more favorable environment, which in future may be a universal standard for the city for people of all ages.

Key words: elderly people, urban environment, advantages and disadvantages.